

Baranyai képeslapok...

A város nem a siklósiaké

Talán igaz a cím, talán nem. Mindenesetre egy szerény hétköznap délelőtt is mindenütt az idegenforgalom jegyei. Kirakatokat néző, sétáló, várhegyre kapaszkodó külföldiek... Siklós megyének egyik legszebb pontja, tagadhatatlanul. Százarcú. Néha alvó kisváros, máskor — különösen az elmúlt vasárnap — fesztiválváros, a vendégek egymás nyakában, s várni kell egy üres asztalra, sorra kell állni a belépőjegyért.

Dr. Sági Tibor tanácselnök-helyettes a fiatal város egyik fiatal vezetője. A közelmúltban megalakult tanácsai testületről így nyilatkozik: „Útóképesebbé váltunk a testület kibővült létszámában is, és sok a fiatal, tettekre kész emberünk...” Idézünk is néhány dolgot, amiről az idegen nem vesz, nem vehet tudomást. Épül az új zeneiskola, s az év végén végre új otthonba jutnak a zeneiskolások. Tegyük hozzá: megérdemlik, hiszen példamutatóan jeles a város zenei élete. Prózai emellett: de épül az új Patyolat-szalón. Augusztus 20-án átadják. A Köztársaság téren lakók régi álma teljesül az idén: új élelmiszeráruház nyitással a kesztyűgyár mögötti részen. Rövidesen új gyógyszertartavatnak, 20 férőhellyel bővítik az 1-es számú bölcsődét — s ezzel mindennemű bölcsődei gond megszűnik Siklóson.

Öröm továbbá, hogy folyik a kórházi rekonstrukció — igaz a kivitelező nem brillíroz, a határidők tekintetében —, s megkezdődött az új, 3-as számú általános iskola építése is... Okosan használják a tanácsai pénzeket, okosan mozgósítanak arra, amire nem telik. A turista csak azt veszi észre, hogy megijodott a várkörnyék, a helybeliek azt is tudják, hogy ez 1,8 millió forintba került, s hogy ez az utolsó fillérig a társadalmi munka gyümölcse.

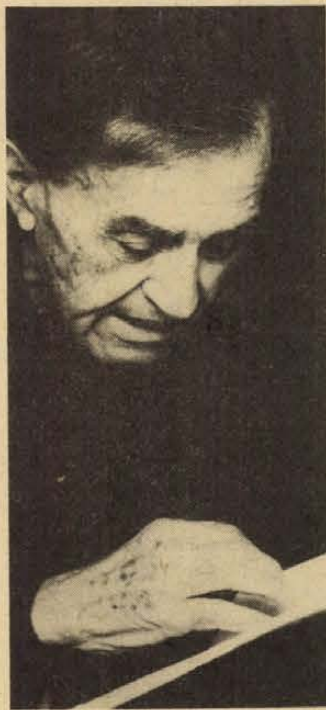
Sétálhatunk bármerre a városban, utunk mindig a rendőrség épülete mellett vezet el — a város talán legszebb épületéről van szó —, hogy aztán a város megpihenjünk, a falakról messzire nézzünk. Egy újabb öröm: megnyílt a napokban a várterasz, közel 10 év után. Az idegenforgalmi Hivatal kezelésében levő vár ugyanis már hosszú évek óta régi babéraitól él, s ma már joggal hiányoljuk a látványt nyújtó, speciális kiállításait, bemutatóit. Ez a középkori miliő igazi otthona lehetne a korban hozzá illő témák bemutatásának.

A várterem nemcsak látványos boltíveket nyújt, hanem kiváló ízek hazója is. A főszakácsot dicsérem. Igaz: az árak sem a régiéek már, ötven forinttal senki se üljön be. További látvány: kerámiakiállítás... Estére pedig a várkapolnában Kristen Senses vezényletével dán kórusverseny kezdődik. S végül még egy dolgot: városzerte beszélnek, hogy a fúvószenekari találkozóra eljött a japán televízió is, de a magyar nem...

K. F.

„Embernek lenni mindig és mindenütt...”

Lassuló szívdoobbanások

A fasizmus legsötétebb napjai Párizsban. Az álmok, fények, a frivolitás, és szerelem városában, a piszkos vizű Szajna partján egy kisvendéglőben magyarok beszélgetnek. Gyenge vörös bor mellől adják-vezik a hírt: a magyar kolónia papja, Uhl Antal életmentő igazolványokat készít.

Friszen sült pogácsa kerül az asztalra porcelán lapostányérban, odakinn eláll a hirtelen jött nyári zápor. A baranyaszentgyörgyi paplak dolgozószobáját előnti a fény.

— Erős idegek, hihetetlenül erős idegek kellettek — mondja Uhl Antal. — Sohase törődtem az étellemmel, hiszen valamikor erre esküdtem. Magam előtt is...

Nehezen veszi a levegőt: öreg, törekény ember. Szív- és tüdőasztma gyöttri, figyelmézet; a régi lendületből engedni kell. Negyvenöt kiló, s mondja, szerencse ez. Így bírja csak. Három községben miséz, s most, hogy rövidesen a nyolcvanadikba lép, vigyázni kell...

Fényképeket, könyveket rak az asztalra. Ez itt a lille-i időket idézi, ez már Párizs... Kis-pap korában kezdett levelezni egy francia pappal, aztán az 1930-as években, ahogy a gazdasági válság sok magyart sodort ki a nagyvilágba, felkérték: menjen Lille-be, legyen az ottani magyar kolónia papja.

— Papnak mentem, de több volt a munkám — meséli. — Intéztem mindenfélét. Vasmunkások, bányászok meg textil-munkások között éltem, tolmácsoltam, segítettem elhelyezkedni, részt vettem a munkügyi vitákban, segítettem a magyar kapcsolattartást... Zsikó Gyula fiatal újságíró akkoriban azt írta rólam, hogy magyar konzul voltam. Persze, ez nem igaz...

Korabeli újság írja: „Nagy kitüntetés érte Uhl Antal lillei magyar lelkipásztort, az észak-franciaországi magyar bányászok és munkások népszerű lelkipászterét: a francia—magyar kulturális kapcsolatok elmélyítése terén végzett értékes irodalmi működésének elismerésül a párizsi Latin Akadémia (Académie Latine des Sciences, Arts et Belles Lettres) egyhangú határozattal tagjai sorába választotta.”

1941-ben Párizsba kerül. Ekkor már megkezdődött a külföldiek ellenőrzése, a száma-

zásigazolás. A mise után körbeállják a papot: „Mi lesz velünk?” És Uhl Antal zöldtáblás noteszébe jegyzi a kérdéseket. Kétszer utazik haza Magyarországra és hozza az anyakönyvi kivonatokat, híreket. Ezt a postára nem lehetett bízni.

— Talán hallott Aldo Meyeről — kérde, miközben a dokumentumértékű noteszt lapozgatja. — Olasz pap volt. A németek azért lötték agyon, mert megmentett egy zsidót. Katolikus irodalmi díjat neveztek el róla...

Akinek nem tudott „jó” anyakönyvi kivonatot szerezni, annak kiállította a Párizsi Magyar Misszió tagsági könyvét. Ez is menlevél volt. Egy lépcső az Amerikába vezető úthoz. A hátára fénykép került, pecsét, és Uhl Antal kézjegye: a havi tagsági díj befizetve...

Amikor a Gestapo letartóztatja, már közel ezer embert mentett meg. Az akkor Párizsban élő magyarok felét. A házkutatás során negyven, még szét nem osztott tagsági igazolványt találnak nála. Uhl Antal — a mohácsi kötelezmester fia — jól beszél németül is. A hadbíró csak azt ismételteti: „Disznóság, disznóság... Egy katolikus pap zsidópártoló...”

Mutatja a Gestapo „behívóját” is.

— A szerencse a jó embereket soha sem kerüli el. Alig egy évvel a letartóztatás előtt egy német repülőst is ápoltam francia kórházban. Cigaretta, csokoládét vittem neki, s amikor jött a megszállítás, úgy volt, elviszik Angliába. Kért, hogy írjak a feleségének, s a névjegyemre ráírta a felesége berlini címét. S mit ad a Jóisten? Ők igazolnak a Gestapo előtt...

A volt Luftwaffe pilóta pár éve itt járt Baranyaszentgyörgyön.

Persze, a Kállay-kormány is menti a magyar papot. Kállay miniszterelnök fia, Kristóf, ugyanis Lille-ben volt diák, így a család is ismerte Uhl Antalt. Hazahozták Baranyaszentgyörgyre.

— Feltétlenül említse meg — köti a lelkemre —, hogy a párizsi német városparancsnok akkor von Stülpnagel tábornok, aki részt vesz a Hitler elleni merényletben. Előbb úgy értesül, hogy az akció sikerült, erre lefogotja az SS-t. Amikor a másik hír is megérkezik, megindul haza. Verdunnél öngyilkosságot kísérel meg, de nem sikerül. Fölakasztják.

Nevek a zöld noteszből. Geiger Richard festő. Akkoriban Verne Gyula könyveit illusztráló magyar művész, aki később hálából egy festményt ajándékoz Uhl Antalnak. Leány — torockói népviseletben. Simán Erzsébet újságíró, az Újság című lap párizsi tudósítója. A Magyar Irodalmi Lexikon ezt írja róla: „Szenvedélyes hangú, szimbolizmusba hajló verseiben az asszonyi lélek hétköznapjait énekelte meg. Ma az USA-ban él.” Ligeti József a felszabadulás után Erdélyből települt át, s 1970-ben a Magyar Sajtó Házában fogadást rendez a szentgyörgyi pap tiszteletére... Vásárhelyi Győző — Victor Vasarely — akinek a neve mellett a noteszben csak ennyi áll: „Kis koffere van.” A Markovics család — Wallenstein főrabbi sógora és sógornője... Mód Péter, Mód Péterné, Stettinger Irén. „Magyarországra visszamenni élet-

veszélyes.” Károly Sándor... kertész... életjelt! Hadnagy László, Budafok, Török utca 4... és egy utólagos bejegyzés: elfogatott... Stern Irma... Weisz Kató, 160 rue Charcot; Weinrach Anna üdvözli...

— Tisztelendő úr, ön hisz a csodákban?

— Igen.

Mondom: nem értem a bezárkózottságot, nem értem Baranyaszentgyörgyöt. Nem válaszol, fogja a templom kulcsát, s megyünk fel a paplak melletti kaptatón. Fenn a tetőn visszafordul:

— Nézzen körül, fiam. Láttott már valaha ennél szebbet?

Előtérben a tornácos ház: muskátli a boltívek alatt. Odébb a rét, az erdő.

Aztán megtudom: ide mindennap jön a postás. Levelek kötege érkezik a világ minden tájáról, Amerikából, Belgiumból, a két Németországból, Franciaországból, Új-Guineából, Kanadából... Megtudom, hogy 1947-ben Károlyi Mihály párizsi követünk kéri levelében, hogy Uhl Antalt küldjék vissza a francia fővárosba. Mindenki egyetért vele, de Uhl Antal mégsem utazik. A faluban följelentik németpártolásért.

— Láttam azokat a visszaéléseket, melyeket a híveimmel elkövettek. A szószékrol tettem szavát: prédikáltam, békítettem őket. Pécssett volt a népbírói tárgyalásom, ott a zsinagóga mögött. Mondtam: én már megszoktam az ilyen idézéseket. Kérde: hogyan? Mondom: már a Gestapo is fagfogott.

Nincs ítélet, nincs eljárás. De a párizsi út elmarad... Igaz, már nem is akar menni. A híveinek itthon is szükségük van rá.

Uhl Antal életéről könyvet írnak. Legutóbb dr. Holvanyi György, az ELTE főkönyvtárosa írt, hogy meglátogatja; a két világháború franciaországi magyar telepeiről akar egy könyvet kiadni, s kellene a dokumentumok.

— Kitüntetés?

Erre soha sem volt szüksége, de aztán úgy esett, hogy álmai legszebb kitüntetését is megkapta. Véletlenül tudta meg. Ki akarták nevezni praposttá, s ehhez kellett az Egyházi Hivatalnál fekvő személyi lapja. Azon áll egy szó: Humanista.

— Hát ez az — mondja mosolyogva. — Embernek lenni mindig és mindenütt. Ez indított útnak édesapám... Ez a legnagyobb kitüntetés.

Egy napon valamennyi magyarországi zsinagógában érette imádkoztak. Az aranyismén Szentgyörgyre jön a főrabbi. Idézzük dr. Schweitzer József egy korábbi leveléből: „Prapost Úr a fasiszta mételey közepette felismerte az igazságot és volt bátorsága azért cselekedni, szembeállva azokkal, akik öcsároltak és gyaláztak mindenkit... ha a védtelen és kiszolgáltatott zsidók érdekében cselekedni mertek.”

Bizonnyalán kézzel, betegesen írja a sorokat verseskönyvébe: „Ó, Párizs, ó Párizs, — meglátlak-e még? — Te drága kaláris — te messzi, te szép...”

Néha álmodik a városról, az emberekről. Mostanában már egyre ritkábban. Mint mondta: már máshova készül... Addig is, rendezgeti az iratait, intézi a levelezéseit, várja a híveit a vasárnapi misére.

Kozma Ferenc

A felvételeket Cseri László készítette

